

Problematické aspekty zjišťování škody a její výše v trestním řízení

V tomto příspěvku bychom chtěli navázat na některé své dřívější úvahy týkající se škody a zjišťování její výše v trestním právu, které jsme ve vztahu k hospodaření s veřejným majetkem a s poukazem na novou úpravu tzv. znaleckého práva už v nedávné minulosti publikovali v odborné literatuře.¹ Zároveň připomeneme dosavadní aktuální judikaturu zejména Nejvyššího soudu, z níž budeme vycházet všude tam, kde to má význam pro výklad a použití příslušných ustanovení rozhodné trestní i mimotrestní právní úpravy a kde již ustálená rozhodovací praxe reagovala na ty otázky, kterým hodláme věnovat pozornost. Chceme však zmínit i některé dosud neřešené či sporné aspekty a případně podnítit diskusi k nim.

JUDr. František Púry, Ph.D.,
je předsedou trestního kolegia
Nejvyššího soudu.

JUDr. Martin Richter, Ph.D.,
působí jako advokát a odborný
asistent na Katedře trestního práva
Právnické fakulty Univerzity Karlovy
v Praze.

Škoda v trestním právu

Jak je odborné veřejnosti jistě známo, škoda se i v trestním právu chápe obdobně jako v těch odvětvích práva, která upravují majetkové a závazkové vztahy včetně odpovědnosti za škodu, tj. v právu občanském nebo obchodním, protože trestní zákoník ani trestní řád nijak specificky nedefinují pojem „škoda“ pro účely trestní odpovědnosti a trestního stíhání. Je to tedy újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a lze ji napravit – nedochází-li k naturální restituci – poskytnutím majetkového plnění, především peněz. Přitom se rozlišuje **skutečná škoda a ušlý zisk** (viz nyní § 2952 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dále ve zkratce „o. z.“).² I když existují určité rozdíly ve vnímání pojmu „škoda“ v trestním a občanském právu, které ještě zmíníme, v zásadě se z hlediska trestního práva hmotného i procesního vychází z toho, že **škoda je újma na majetkových právech**, a to jak na věcech hmotných i nehmotných (§ 496 o. z.), nemovitých i movitých (§ 498 o. z.),

tak i na jiných majetkových hodnotách. Škodou jsou i náklady vynaložené v důsledku jednání škůdce, např. účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví při ublížení na zdraví (§ 2960 o. z.) nebo náklady pohřbu při usmrcení (§ 2961 o. z.).

Význam škody a určování její výše spočívá v oblasti trestního práva zejména v tom, že škoda je:

- a) **zákonem zřetelným znakem** základní nebo kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, a to zejména trestných činů proti majetku, jejichž zvláštní znaky skutkových podstat jsou obsaženy v hlavě V. zvláštní části zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), a trestných činů hospodářských, jejichž zvláštní znaky skutkových podstat jsou obsaženy v hlavě VI. zvláštní části tr. zákoníku. Jednotlivé kategorie výše škody a jejich dolní hranice jsou pak pro tyto případy vymezeny v § 138 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku;
- b) **obecnou přitěžující okolností** podle § 42 písm. h) nebo k) tr. zákoníku, jestliže pachatel způsobil trestným činem škodu určitým (znevýhodněným) osobám nebo komunitě vyšší škodu (nebo jiný větší škodlivý následek), přičemž zde není výše škody nijak kvantifikována, ale vychází se z toho, že škoda je „vyšší“ v uvedeném smyslu tehdy, pokud podstatně převyšuje dolní hranici stanovenou pro naplnění zákonného znaku základní nebo kvalifikované skutkové podstaty, je-li jejím znakem podle písm. a);
- c) **okolností důležitou pro využití některých procesních odklonů**, a to především v podobě podmíněného odložení podání návrhu na potrestání [§ 179g odst. 1 písm. b)

1 Viz F. Púry, M. Richter: Trestněprávní pojetí škody na veřejném majetku při jeho správě, Bulletin advokacie č. 10/2019, str. 17; F. Púry, M. Richter: Vliv nového znaleckého práva na zjišťování škody v trestním právu, Bulletin advokacie č. 11/2020, str. 20.

2 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 5 Tdo 923/2009, uveřejněné pod č. 34/2010-II. Sb. rozh. tr. Texty všech rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupné na www.nsoud.cz; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, kterou vydává Nejvyšší soud, je bez omezení dostupná v elektronické verzi na adrese <https://sbirka.nsoud.cz> a od 1. 1. 2022 se vydává už jen v této elektronické podobě.

zák. č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů, dále ve zkratce jen „tr. řád“], podmíněného zastavení trestního stíhání [§ 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu], schválení narovnání [§ 309 odst. 1 písm. b) tr. řádu], schválení dohody o vině a trestu [§ 175a odst. 5, odst. 6 písm. g) tr. řádu] nebo odstoupení od trestního stíhání mladistvého (§ 70 odst. 3 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, kde jde o náhradu způsobené škody);

d) podkladem pro rozhodnutí o včas a řádně uplatněném (§ 43 odst. 3 tr. řádu) nároku poškozeného na náhradu škody v adhezním řízení (§ 228 tr. řádu). Je-li výše škody součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, nebyla-li škoda v této výši dosud uhrazena a nebránil-li tomu zákonná překážka, musí soud zásadně uložit obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu (§ 228 odst. 1 část věty za středníkem tr. řádu).

Nejde pochopitelně o vyčerpávající výčet, protože škoda, resp. její náhrada, může mít význam i v dalších souvislostech; tak např. **možnost zániku trestní odpovědnosti za vyjmenované trestné činy v důsledku účinné lítosti je podle § 33 písm. a) tr. zákoníku podmíněna mimo jiné tím, že pachatel dobrovolně napravil škodlivý následek.** To třeba u trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 tr. zákoníku znamená, že pachatel v době, kdy mu ještě nehrozilo trestní stíhání, dobrovolně přiznal a doplatil zkrácenou daň, kterou lze v zásadě považovat za škodu (ušlý zisk) u příjemce daně. Podobně u některých případů zvláštní účinné lítosti, jakým je např. ust. § 242 tr. zákoníku, je zánik trestní odpovědnosti za neodvedení určitých povinných plateb vázán na dodatečné splnění povinnosti, jímž může být i náhrada škody způsobené trestným činem, tj. u trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 tr. zákoníku je to dodatečné odvedení daní, pojistného či jiných dlužných plateb zaměstnavatelem nebo plátcem za zaměstnance nebo za jiné osoby.

Zároveň bychom při této příležitosti rádi připomněli důležitost rozlišování toho, co je v souvislosti se škodou a zjišťováním její výše **otázkou skutkovou a co otázkou právní;** v tomto směru pak odkazujeme na naše již dříve publikované úvahy.³

Souvislost škody s dalšími pojmy a instituty

Se škodou jako následkem (přesněji řečeno účinkem) některých trestných činů souvisejí i další možné důsledky spáchaného trestného činu, které jsou vyjádřeny **specifickými pojmy** a v nichž se sice někdy může projevit i škoda jako újma na majetku, ale mnohdy mají svůj autonomní význam odlišný od škody. V tom pak může spočívat určité úskalí, zda a do jaké míry do nich lze promítnout škodu jako majetkovou újmu a jaká další, resp. jiná hlediska je třeba u nich zvažovat.

Nemajetková újma

V první řadě zde jde o nemajetkovou újmu, z jejíhož pojmu vyplývá, že spočívá v újmě na jiných než majetkových právech (hodnotách). V trestním právu se setkáváme s nemajetkovou újmou zejména u trestných činů proti životu a zdraví, jejichž zvláštní zákonné znaky skutkových podstat jsou obsaženy v hlavě I. zvláštní části trestního zákoníku. Nemajetkovou újmu přímé oběti takových trestných činů představuje např. **bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.** v případě ublížení na zdraví (a to vedle případné škody spočívající ve ztrátě na výdělku nebo důchodu podle § 2962 a § 2964 o. z., v nákladech spojených s péčí o zdraví podle § 2960 o. z. a dalších). Nemajetkovou újmou nepřímé oběti při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví jsou např. **duševní útrapy osob blízkých ve smyslu § 2959 o. z.**

Charakter nemajetkové újmy pak má i **újma na přirozeném právu člověka** chráněném ustanoveními první části občanského zákoníku (§ 2956 o. z.), újma způsobená nekalou soutěží (§ 2988 o. z.) atd. Osoba, která utrpěla nemajetkovou újmu způsobenou trestným činem, má rovněž postavení poškozeného ve smyslu § 43 odst. 1 tr. řádu, může uplatnit v trestním (adhezním) řízení nárok na její náhradu (odčinnění) podle § 43 odst. 3 tr. řádu a soud o něm může rozhodnout podle § 228 a § 229 tr. řádu; v adhezním řízení lze přiznat náhradu nemajetkové újmy jen v penězích (viz k tomu též § 2951 odst. 2 o. z.). Způsobení nemajetkové újmy na zdraví nebo jiné újmy určitým osobám je i obecnou přitěžující okolností podle § 42 písm. h) tr. zákoníku a náhrada nemajetkové újmy může být součástí dohody a vině a trestu podle § 175a odst. 5, odst. 6 písm. g) tr. řádu.

Bezdůvodné obohacení

Dalším důsledkem spáchaného trestného činu odlišným od škody je bezdůvodné obohacení, obecně vymezené jako institut občanského práva v § 2991 a násl. o. z. Bezdůvodné obohacení sice není podle trestního zákoníku formálně a kvantitativně vymezeným zákonným znakem základních anebo kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů tak, jak je tomu v případě škody, byť se u celé řady z nich počítá s tím, že **pachatel opatří sobě nebo jinému prospěch,** jehož výše odpovídající výši některých kategorií škody [§ 138 odst. 1 písm. c) až e), odst. 2 tr. zákoníku] podmiňuje i použití vyšší trestní sazby. Jako příklad lze uvést trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, u něhož zákon v základní skutkové podstatě podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku sice předpokládá obohacení pachatele nebo jiného, ale aniž by stanovil výši tohoto obohacení. U trestného činu poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku naopak není znakem jeho základních skutkových podstat v § 222 odst. 1, 2 tr. zákoníku prospěch pachatele nebo jiné osoby, jehož dosažení v určité výši – tj. značného prospěchu a prospěchu velkého rozsahu ve smyslu § 138 odst. 1 písm. d), e), odst. 2 tr. zákoníku – je znakem až kvalifikovaných skutkových podstat podle § 222 odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku.

U trestného činu **podvodu** podle § 209 tr. zákoníku se pak

³ Viz F. Púry, M. Richter: Vliv nového znaleckého práva na zjišťování škody v trestním právu, Bulletin advokacie č. 11/2020, str. 20.

projevuje poněkud **odlišné chápání škody v právu trestním a občanském**, protože **plnění vylákané podvodně od poškozeného se z hlediska trestní odpovědnosti vždy považuje za škodu, zatímco podle občanského práva jde o bezdůvodné obohacení**. Charakter bezdůvodného obohacení, jehož výše se pak může lišit i od výše škody způsobené zdrojovým trestným činem, má prospěch, který získal podílčík trestným činem legalizace výnosů z trestné činnosti v alternativě podle § 216 odst. 1 tr. zákoníku (resp. dříve podílnictví podle § 214 tr. zákoníku před novelou provedenou zákonem č. 287/2018 Sb.).⁴

Bez důvodné obohacení pachatele získané na úkor určitých (znevýhodněných) osob je i **obecnou přítěžující okolností** podle § 42 písm. h) tr. zákoníku a podobně jako v případě škody je jeho vydání (vrácení) dále:

a) **jednak předpokladem pro využití některých procesních odklonů**, a to především v podobě podmíněného odložení podání návrhu na potrestání [§ 179g odst. 1 písm. c) tr. řádu], podmíněného zastavení trestního stíhání [§ 307 odst. 1 písm. c) tr. řádu], schválení narovnání [§ 309 odst. 1 písm. c) tr. řádu], schválení dohody o vině a trestu [§ 175a odst. 5, odst. 6 písm. g) tr. řádu] nebo odstoupení od trestního stíhání mladistvého (§ 70 odst. 3 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů);

b) **jednak podkladem pro rozhodnutí o včas a rádně uplatněném (§ 43 odst. 3 tr. řádu) nároku poškozeného na vydání bezdůvodného obohacení v adhezním řízení (§ 228 tr. řádu)**. Osoba, na jejíž úkor se pachatel bezdůvodně obohatil trestným činem, má tedy postavení poškozeného ve smyslu § 43 odst. 1 tr. řádu.

Rozsah trestného činu

V některých případech je pro naplnění znaků základní anebo kvalifikované skutkové podstaty **rozhodující určitý rozsah spáchaného trestného činu. Jeho podstata a výše může někdy odpovídat příslušné kategorii škody a její výši** (§ 138 odst. 1 tr. zákoníku), resp. získanému prospěchu, jestliže se při určování rozsahu daného trestného činu neuplatní jiná než finanční hlediska a následek (účinek) takového trestného činu lze spolehlivě kvantifikovat stejně jako škodu. Je tomu tak např. u trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, protože daně a podobné povinné platby se platí zásadně jen v penězích a v přesně stanovené výši, takže zkrácená daň či jiná zkrácená platba v podstatě odpovídá škodě v podobě ušlého zisku (příjmu) na straně státu či jiného příjemce takové platby a získanému prospěchu na straně plátce či poplatníka zkrácené platby.

U jiných trestných činů ovšem rozsah jejich spáchaní nebude možné odvozovat od výše škody, ale od **jiných hledisek**, resp. škodu zde není možné vůbec kvantifikovat, např. u trestných činů padělání a pozměnění peněz podle § 233 tr. zákoníku a neoprávněného opatření, padělání nebo pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku v případě znaků podle § 233 odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a § 234 odst. 4 písm. b), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku.⁵ Někdy je pak určitý rozsah trestného činu (značný, velký) stanoven

alternativně jako znak jeho kvalifikované skutkové podstaty vedle škody (značné, velkého rozsahu) nebo prospěchu (značného, velkého rozsahu), např. u trestného činu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 2 písm. b), c), odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku. Není-li rozsah znakem základní nebo kvalifikované skutkové podstaty daného trestného činu, může být jeho spáchaní ve větším rozsahu obecnou přítěžující okolností podle § 42 písm. m) tr. zákoníku.

Úkor

V ust. § 255a odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu zneužití postavení v obchodním styku se předpokládá uzavření smlouvy nebo popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků, v nichž pachatel zároveň působí, v ust. § 256 odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě jde o zjednání přednosti nebo výhodnějších podmínek některému dodavateli, soutěžiteli nebo účastníku dražby na úkor jiných dodavatelů nebo soutěžitelů (a patrně i účastníků dražby). Pojem „úkor“ zde není blíže specifikován ani kvantifikován a podle jeho standardního výkladu může jít o **finanční či jiné majetkové znevýhodnění**, ale též o **nemajetkové důsledky** nevýhodné smlouvy ve smyslu § 255a odst. 1 tr. zákoníku, resp. nemajetkové znevýhodnění ve smyslu § 256 odst. 1 tr. zákoníku, např. ztrátu postavení na trhu, nutnost propuštění zaměstnanců, nemožnost dalšího rozvoje podnikání apod.⁶

Újma

Obecný pojem újma, resp. újma na právech, je znakem celé řady trestných činů, a to např. trestných činů neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 1, 2 tr. zákoníku a poškození cizích práv podle § 181 tr. zákoníku nebo obou alternativ trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 tr. zákoníku (nekalá soutěž) a § 248 odst. 2 tr. zákoníku (ostatní případy). Ve vztahu ke škodě jako majetkové újmě jde u nich o určité rozdíly, protože zatímco trestný čin poškození cizích práv podle § 181 tr. zákoníku je tzv. nemajetkovým podvodem, **takže újma je zde způsobena na jiných než majetkových právech**, u trestných činů neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 1, 2 tr. zákoníku a porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutě-

4 Viz k dřívější právní úpravě trestného činu podílnictví usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 3 Tdo 669/2010, uveřejněné pod č. 41/2011 Sb. rozh. tr., a rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 9. 2013, sp. zn. 4 To 42/2013, uveřejněný pod č. 29/2016 Sb. rozh. tr.

5 Viz k tomu usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 15 Tdo 1491/2016, uveřejněné pod č. 1/2018 Sb. rozh. tr., a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 5 Tdo 232/2017, uveřejněné pod č. 4/2018 Sb. rozh. tr.

6 Viz např. P. Šámal a kol.: Trestní zákoník II, § 140 až 421, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 2613; A. Drašík, R. Fremr, T. Durdík, M. Růžička, A. Sotolář a kol.: Trestní zákoník, Komentář, II. díl, Wolters Kluwer, Praha 2015, str. 1942; F. Ščerba a kol.: Trestní zákoník, Komentář, Svazek 2, § 205 až 421, C. H. Beck, Praha 2020, str. 2058.

že podle § 248 odst. 1, 2 tr. zákoníku může jít **jak o újmu majetkovou (tj. škodu), tak i nemajetkovou**, navíc u druhého z nich musí jít o újmu ve větším rozsahu. V některých případech zde bude souvislost i s nemajetkovou újmu ve smyslu vymezeném výše.

Ztráta příležitosti (šance, naděje)

Pokud jde o ztrátu příležitosti (šance, naděje) jako důsledek některého z trestných činů, normy trestního práva tento pojem nepoužívají a nevyskytuje se ani v příslušné judikatuře, přičemž v odborné literatuře jsou o ní zatím jen ojedinělé zmínky.⁷ **Ztrátou příležitosti by podle našeho názoru mohl být takový následek trestného činu, který nemá povahu škody jako újmy na majetku, ale ani žádného z dalších souvisejících negativních důsledků vymezených v jednotlivých alternativách výše (nemajetkové újmy, bezdůvodného obohacení atd.).** Nejde tedy ani o překážku lepší budoucnosti, která se v případě újmy na zdraví odčiní jako ztížení společenského uplatnění ve smyslu § 2958 o. z. Za ztrátu příležitosti bychom mohli považovat **nepříznivý stav způsobený spáchaným trestným činem, jímž bylo dotčeno osobě („poškozenému“) zne-možněno využít nějaké možnosti k rozvoji, k uplatnění určitých práv, k rozšíření nějakých aktivit atd.** (např. nemožnost získat konkrétní zaměstnání nebo funkci, nemožnost studovat apod.). O ztrátě příležitosti v tomto smyslu lze uvažovat např. i v souvislosti s porušením pravidel při zadávání veřejných zakázek nebo při veřejných soutěžích (§ 256, § 257 tr. zákoníku), pokud v jeho důsledku některý uchazeč nebo soutěžitel neuspěl v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži, ačkoli při férovém průběhu by měl reálnou příležitost (šanci, naději), že by získal veřejnou zakázku nebo vyhrál veřejnou soutěž.⁸ Ztráta příležitosti (šance, naděje) je pojmem dosud jednoznačně nevymezeným a zatím neprobádaným, ale bylo by vhodné věnovat mu pozornost. Ztrátu příležitosti v důsledku spáchaného trestného činu by bylo možné považovat za jinou, v zákoně neuvedenou přitěžující okolnost (viz jejich jen demonstrativní výčet v § 42 tr. zákoníku).

Podstata škody a její výše v některých zvláštních případech

Škoda na věci a na některých specifických věcech

Pokud jde o škodu způsobenou trestným činem na věci, při určování její výše se uplatní pravidla vymezená v § 137

7 Viz M. Richter: Základy trestní odpovědnosti v rozhodovacích procesech veřejné správy, Wolters Kluwer, Praha 2021, str. 249 a 250. V poněkud jiném významu (ve vztahu k příčinné souvislosti) se o ztrátě šanci zmiňuje ve svém příspěvku N. Černíková: Odpovědnost založená na pravděpodobnosti, in M. Sedláček, T. Střeleček a kol.: Povinnost a odpovědnost v civilním právu hmotném a procesním, Speciální problémy, Wolters Kluwer, Praha 2021, str. 7.

8 Viz M. Richter, op. cit. sub 7, str. 249 a 250.

9 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 7 Tz 103/2001, uveřejněný pod č. 39/2002 Sb. rozh. tr.

10 Viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. Tpjn 304/2005, uveřejněné pod č. 45/2006 Sb. rozh. tr., a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 7 Tdo 17/2021, uveřejněné pod č. 8/2022 Sb. rozh. tr.

11 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 5 Tdo 407/2016, uveřejněné pod č. 16/2017-l. Sb. rozh. tr.

tr. zákoníku. Podle nich se **při stanovení výše škody vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo na uvedení věci v předešlý stav.** Citované ustanovení je koncipováno tak, že vyjadřuje celkem tři kritéria pro stanovení výše škody. Těmito kritérii jsou: cena, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, účelně vynaložené náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo účelně vynaložené náklady na uvedení v předešlý stav. Vzájemný vztah těchto kritérii není takový, že by šlo o alternativy, z nichž by si orgány činné v trestním řízení mohly podle volného uvážení zvolit tu, kterou použijí. **Mezi uvedenými kritérii je určitá hierarchie,** která vyjadřuje, že primárním hlediskem je hledisko ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, a že teprve v případě, kdy výši škody není možné zjistit podle tohoto hlediska, je použitelné některé z dalších dvou hledisek, to znamená hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav.⁹

Rozhodujícím hlediskem, podle kterého ze tří kritérii obsažených v § 137 tr. zákoníku bude stanovena výše škody způsobené trestným činem v případě poškození věci, je skutečnost, zda lze zjistit cenu, za kterou se věc, jež byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Posouzení této skutečnosti je závislé na konkrétním druhu a charakteru poškozené věci (případně její části) a na tom, zda existují takové překážky, které výrazně znesnadňují použití uvedeného kritéria nebo vzhledem k nimž není účelné, hospodárné ani výstižné stanovit škodu porovnáním ceny věci před poškozením a po něm. Stanovení výše škody podle účelně vynaložených nákladů na uvedení poškozené věci do stavu před jejím poškozením tedy přichází v úvahu zejména tehdy, pokud je z okolností zřejmé, že výše způsobené škody je ve značném nepoměru k celkové ceně poškozené věci, nebo jde o poškození části většího funkčního celku, které se neprojeví na jeho prodejní ceně (např. drobné poškození karoserie motorového vozidla, rozbití jeho oken či světlometů, poškození vstupních dveří domu, rozbití jeho oken spod.). Při tomto způsobu stanovení výše škody je třeba od nákladů vynaložených na opravu poškozené věci odečíst částku odpovídající zhodnocení věci oproti jejímu stavu před poškozením.¹⁰

Hlediska obsažená v § 137 tr. zákoníku směřují ke stanovení skutečné (reálně způsobené) škody na věci, a týkají se proto i akcií jako věcí ve smyslu § 489 a násl. o. z. Skutečná **hodnota akcií** určité akciové společnosti může být ovlivněna též výši a reálnou možností uspokojení pohledávek této společnosti, ať již z hlediska jejich případného promlčení, nebo přihlášení a uspokojení v insolvenčním řízení. Nelze ovšem bez dalšího ztotožňovat výši (neuspokojených, nedobytných či promlčených) pohledávek s poklesem hodnoty akcií. Výše škody tedy nemůže být určena např. jen pouhým rozdílem celkové hodnoty všech pohledávek akciové společnosti a hodnoty těch jejich pohledávek, které byly následně řádně přihlášeny do insolvenčního řízení, neboť skutečná kupní cena akcií se musí odvíjet od celkového ekonomického stavu akciové společnosti.¹¹

Obecná pravidla pro stanovení výše škody na věci podle § 137 tr. zákoníku lze tedy celkem standardně uplatnit ve vztahu ke **hmotným věcem** (§ 496 odst. 1 o. z.), ale poněkud nesnadné může být jejich použití v případě různých **nehmotných věcí** (§ 496 odst. 2 o. z.), jak ostatně vyplývá i z právě uvedeného ohledně hodnoty (ceny) akcií jako zaknihovaných cenných papírů. Stanovení výše škody způsobené na nehmotných věcech, jakými jsou třeba práva k nehmotným statkům (k předmětům duševního vlastnictví), virtuální měny (např. bitcoin) apod., bude mnohdy poměrně složité a zřejmě se často neobejde bez obtížného dokazování i za užití znaleckého posudku. Zjištění obvyklé ceny, od níž se má odvíjet stanovení výše škody, pak bude komplikovat i spáchání trestných činů ve virtuálním prostředí internetu, protože v mnoha případech nemusí být možné zjistit obvyklou cenu v době a na místě činu (viz níže).

Souvislost výše škody s DPH

Na stanovení výše škody mohou mít vliv i některé daňové souvislosti, které se týkají ceny věci, resp. získané platby za věc. Tak např. v případě, odvíjí-li se určení výše škody od ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě trestného činu obvykle prodává (§ 137 věta první tr. zákoníku), pak za situace, jestliže je prodej takové věci jako zdanitelné plnění ze zákona zatížen daní z přidané hodnoty a věc se obvykle prodává se zohledněním této daně, **výše škody odpovídá ceně**, za kterou obvykle věc kupuje konečný spotřebitel, tedy **ceně včetně daně z přidané hodnoty**.¹²

Poněkud jiný význam má zaplacená daň z přidané hodnoty u trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Spočívá-li totiž poškození věřitele v tom, že dlužník prodal svůj majetek použitelný k uspokojení pohledávky věřitele a obdržel za něj kupní cenu, kterou nepoužil k uspokojení pohledávky věřitele, pak za situace, že tato kupní cena zahrnovala i daň z přidané hodnoty, již byl takový prodej jako zdanitelné plnění zatížen a kterou byl povinen dlužník zaplatit (odvést) příslušnému finančnímu úřadu, **nemůže výše škody způsobené věřiteli zahrnovat i částku daně z přidané hodnoty**. Totéž platí o výši případně získaného prospěchu, je-li znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele.¹³

Škoda způsobená na internetu

Moderní technologie a prostředky komunikace, využívání internetu, existence tzv. virtuálního prostoru a další moderní vymoženosti dnešního života lidí mnohdy vyvolávají nové otázky, s nimiž se dosud právní teorie ani praxe neselekávala a na které zatím ve všech případech neexistuje uspokojivá odpověď. Týká se to i takového tradičního institutu, jakým je škoda a zjišťování její výše. To se v praxi projevilo např. v jedné trestní věci u trestného činu **porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 tr. zákoníku**, spáchaného, jak je nyní celkem obvyklé, neoprávněným zpřístupněním elektronických rozmnoženin děl na internetu.

Pachatel zde prostřednictvím internetu neoprávněně zpřístupnil na filehostingových serverech rozmnoženiny 372 filmových děl nebo zvukově obrazových záznamů a rozmnoženiny 33 hudebních děl a měl si tím opatřit zisk ve výši asi 7 800 Kč, ale způsobit škodu ve výši asi 11 milionů Kč, přičemž byl zavázán k její náhradě v této výši. Výše škody byla stanovena podle ceny nosičů DVD a CD s legálními rozmnoženinami dotčených děl v běžné prodejní síti (v tzv. kamenných obchodech). Tento způsob stanovení škody však Nejvyšší soud považoval za nesprávný a v dovolacím řízení zaujal právní názor, že pokud byl trestný čin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 tr. zákoníku spáchán neoprávněným zpřístupněním rozmnoženiny chráněného autorského díla prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě (internetu), a to např. jejím umístěním do datového úložiště, **škoda tím způsobená nositelům autorských a souvisejících práv k takovému dílu má formu ušlého zisku**. Stanovení jeho výše se bude odvíjet od toho, jakou částku by získali nositelé těchto práv, kdyby sami legálně zpřístupnili **srovnatelným způsobem a ve stejném rozsahu rozmnoženiny téhož díla v téže době**. Výši ušlého zisku nelze odvozovat od obvyklé ceny legálně prodáváného hmotného nosiče (např. DVD nebo CD) s rozmnoženinou takového díla v běžné obchodní síti. Nelze-li výši škody spolehlivě zjistit tímto způsobem a neodůvodňuje-li použití vyšší trestní sazby ani prokázaný prospěch pachatele, je třeba zvažovat, zda v případě rozsáhlejšího zásahu pachatele do chráněných autorských a souvisejících práv nejde o spáchání trestného činu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi ve **značném nebo velkém rozsahu** ve smyslu § 270 odst. 2 písm. c) nebo odst. 3 písm. b) tr. zákoníku.¹⁴

Vrátíme-li se k obecnému pravidlu pro stanovení výše škody na věci podle její obvyklé ceny, tedy ceny, za jakou se věc, která byla předmětem útoku, v době a místě činu obvykle prodává (§ 137 věta první tr. zákoníku), může být poměrně **sporné**, z jaké ceny vycházet, byla-li věc **prodána prostřednictvím internetu**, a kde je ono rozhodné místo pro určení obvyklé ceny. Vystává zde otázka, zda má jít o cenu v místě, kde se nachází prodejce takové věci, pokud ještě vůbec existuje, nebo o cenu v místě, odkud si pořídil věc poškozený. Podobně se lze ptát, jestli se má vycházet z tzv. internetových cen (nějakého jejich váženého průměru?) nebo z cen v běžné obchodní síti a z jejich reprezentativního výběru.

Škoda na elektronických datech

Není jistě sporu o tom, že data shromažďovaná a uchovávaná v elektronické podobě jsou celkem typickým fenoménem dnešní doby a charakteristickým rysem využívání různých vymožeností moderních technologií. Stejně tak se lze

¹² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2003, sp. zn. 4 Tz 152/2003, uveřejněné pod č. 25/2004 Sb. rozh. tr.

¹³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 922/2018, uveřejněné pod č. 43/2019 Sb. rozh. tr.

¹⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 5 Tdo 171/2014, uveřejněné pod č. 39/2015 Sb. rozh. tr.

shodnout i na myšlenku, že tato data mohou mít i poměrně značnou hodnotu a že jejich zničením, poškozením nebo tím, že jsou učiněna neupotřebitelnými, lze způsobit nemalou škodu tomu, komu taková data patří. Ostatně z toho vychází mimo jiné např. skutková podstata trestného činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací (dříve neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací) podle § 230 tr. zákoníku, která v ust. § 230 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku předpokládá zásah do počítačového systému nebo nosiče informací tím, že pachatel data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací neoprávněně vymaže nebo jinak zničí, poškodí, změní, potlačí, sníží jejich kvalitu nebo je učiní neupotřebitelnými, přičemž přísnější postih podle § 230 odst. 4 písm. b) a odst. 5 písm. a) tr. zákoníku hrozí tomu, kdo takovým činem způsobí značnou škodu [§ 138 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku] nebo škodu velkého rozsahu [§ 138 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku].

Problematickým tedy může být především to, jak vůbec zjišťovat výši této škody, už jen z důvodu, že elektronická data se nikoli bezvýhradně považují za věc v právním smyslu (§ 489 a násl. o. z.), resp. za nehmotnou věc ve smyslu § 496 odst. 2 o. z.¹⁵ I kdyby se tato data považovala za věc v právním smyslu, je zřejmé, že kritéria pro posuzování škody na věci podle § 137 tr. zákoníku zde bude nutné uplatňovat velmi obezřetně, a to zejména s ohledem na povahu a význam elektronických dat, která byla předmětem útoku určitého trestného činu. Protože mnohdy půjde o data, s nimiž se obvykle na trhu neobchoduje, bude nutné stanovit škodu na nich způsobenou **individuálně podle účelně vynaložených nákladů na jejich opětovné opatření či na uvedení v předešlý stav**. Přitom je zřejmě zbytečné zdůrazňovat, že škoda způsobená na datech je odlišná od případné škody způsobené na hmotném nosiči dat, který je samostatnou věcí a může mít rovněž nezanedbatelnou hodnotu (např. harddisk, mobilní telefon apod.).

Škoda způsobená věřitelům některými tzv. úpadkovými trestnými činy

Aktuální judikatura Nejvyššího soudu se v posledním období zabývala povahou a výší škody ve vztahu k některým typickým **úpadkovým trestným činům** v podobě poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku, zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku a způsobení úpadku podle § 224 tr. zákoníku a dospěla k následujícím závěrům.

15 Viz k tomu např. R. Polčák a kol.: Právo informačních technologií, 1. vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2018, str. 117, a R. Polčák: Informace a data v právu, Revue pro právo a technologie č. 13/2016, str. 87, kde se data nepovažují za věc; opačně např. P. Lavický a kol.: Občanský zákoník I, Obecná část (§ 1 až 654), 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2022, str. 1531.

16 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 922/2018, uveřejněné pod č. 43/2019 Sb. rozh. tr.

17 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2006, sp. zn. 5 Tdo 636/2006, uveřejněné pod č. 36/2007-III. Sb. rozh. tr.

18 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 5 Tdo 490/2019, uveřejněné pod č. 5/2020-II. Sb. rozh. tr.

19 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 5 Tdo 93/2016, uveřejněné pod č. 20/2017 Sb. rozh. tr.

20 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 5 Tdo 66/2016, uveřejněné pod č. 51/2017 Sb. rozh. tr.

Tak např. u trestného činu **poškození věřitele** podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku vzniká škoda na majetku poškozeného věřitele a spočívá v tom, že tento věřitel neobdržel od dlužníka plnění k uspokojení své pohledávky, tj. nedošlo k důvodně očekávanému přírůstku na majetku věřitele, kterého by jinak bylo možné dosáhnout, kdyby dlužník nejednal způsobem uvedeným v citovaném ustanovení. **V takovém případě se výše škody odvíjí od hodnoty zničeného, poškozeného, zatajeného, zcizeného, učiněného neupotřebitelným nebo odstraněného majetku dlužníka, který by bylo možné jinak použít k uspokojení pohledávek jeho věřitelů, pokud by dlužník nejednal některým ze způsobů jednání vyjmenovaných v ust. § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.**¹⁶ Přitom tato škoda odpovídá výši zmařených pohledávek věřitelů jen tehdy, je-li hodnota uvedeného majetku dlužníka stejná nebo vyšší; v opačném případě je rozhodná hodnota majetku dlužníka, s nímž disponoval ke škodě věřitelů.¹⁷

Při řešení otázky, zda byly naplněny znaky přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku za situace, kdy je z rozhodných skutkových zjištění zřejmé, že je **dlužník v úpadku** a není schopen plně uspokojit pohledávky všech svých věřitelů, je třeba ke zjištění výše způsobené škody stanovit **jak hodnotu zcizeného majetku dlužníka použitelného (po jeho případném zpeněžení) k uspokojení pohledávek věřitelů, tak i výši všech dluhů dlužníka**. Výše škody u každého poškozeného věřitele pak nemůže odpovídat celé nominální hodnotě jeho neuspokojené pohledávky, ale je nutné vycházet z výše odpovídající jen poměrnému a rovnoměrnému uspokojení pohledávek všech věřitelů, není-li zde důvod uspokojovat pohledávky věřitele jinak (např. přednostně, jde-li o zajištěné věřitele).¹⁸

Za škodu u trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku se považuje celá částka vyplacená zvýhodněným věřitelům na úkor jiných věřitelů dlužníka pouze tehdy, pokud by zvýhodnění věřitelů podle příslušných ustanovení insolvenčního zákona neobdrželi žádné plnění z majetkové podstaty dlužníka. V takovém případě nemá vliv na zjištěnou výši škody skutečnost, že soudy nezohlednily zásadu rovnoměrného a poměrného uspokojení všech pohledávek.¹⁹ Přitom pro naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku je rozhodující výše zvýhodnění určitého věřitele, nikoli počet ostatních věřitelů a výše jejich pohledávek, neboť tyto okolnosti nejsou znakem skutkové podstaty daného trestného činu. **Škodlivý následek představuje částka, které se pro zvýhodnění konkrétního věřitele nedostalo ostatním věřitelům.** Počet věřitelů a výše jejich pohledávek se však nepřímo projevuje i ve znaku škody, protože teprve při zohlednění všech pohledávek dlužníka je možné určit, jaký byl celkový rozsah jeho zadlužení a kolik by při poměrném a rovnoměrném vypořádání připadlo na jednotlivé věřitele. To se zprostředkovaně promítne i do řešení otázky, o kolik byl určitý konkrétní věřitel zvýhodněn, a jak vysoká je tedy škoda jako znak skutkové podstaty posuzovaného trestného činu.²⁰

Výše škody, která je znakem kvalifikované skutkové podstaty přečinu **způsobení úpadku** ve smyslu § 224 odst. 1, 3

nebo 4 tr. zákoníku, odpovídá rozdílu mezi tím, v jakém rozsahu byl pachatel jako dlužník schopen uspokojit pohledávky poškozených věřitelů dříve, než se dostal do úpadku [§ 3 odst. 1, 4 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů], a v jakém rozsahu (a zda vůbec) by je mohl uspokojit poté, co si přivodil úpadek. K tomu je třeba opatřit dostatečné důkazy zejména na podkladě **znaleckého zkoumání ekonomického stavu dlužníka v době jak před způsobením úpadku, tak po něm**. Z něj musí být zřejmý i vliv majetkových dispozic pachatele na způsobení stavu úpadku a na omezení možnosti uspokojení pohledávek věřitelů.²¹

Škoda v souvislosti s porušením pravidel při poskytnutí nebo použití dotace

V souvislosti s poskytováním a používáním finančních prostředků z dotací a podobných plnění z veřejných rozpočtů se při porušení stanovených pravidel v praxi vyskytují různé trestné činy zejména v podobě dotačního podvodu podle § 212 tr. zákoníku, poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku, zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku a další. I zde je pak nutné řešit nejen to, v čem spočívá škoda a jaká je její výše, ale také to, komu byla škoda způsobena.

Tak např. zde bylo judikováno, že je možný jednočinný souběh trestných činů dotačního podvodu podle § 212 tr. zákoníku a poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku. Je-li při naplnění znaků obou těchto trestných činů skutek spáchan zčásti ke škodě Evropské unie a zčásti ke škodě jiného subjektu (zpravidla České republiky nebo územního samosprávného celku), je třeba pachateli klást za vinu v rámci ust. § 212 tr. zákoníku celou způsobenou škodu (tj. součet obou dílčích částek), zatímco v rámci ust. § 260 tr. zákoníku jen její dílčí část způsobenou ve vztahu k finančním prostředkům Evropské unie.²²

Otázku může vyvolávat výše škody v případě, týká-li se porušení pravidel jen **oddělitelné části poskytnuté dotace**, jestliže jednotlivé části dotačního projektu byly samostatné, na sobě nezávislé a poskytnutí dotace nebylo podmíněno jejich společnou realizací. Přitom obvykle ani poskytovatel dotace v takovém případě nevede vůči příjemci dotace správní řízení ve věci vrácení dotace v celé její výši, ale toliko v její části po provedené korekci (snížení odpovídající části výdajů) a uplatnění sankce. Vzhledem k těmto skutečnostem lze dovodit, že jednáním pachatele byla způsobena poskytovateli dotace škoda pouze v tom rozsahu, jehož se týká porušení pravidel pro poskytnutí dotace, a nikoli v rozsahu celkové výše dotace.²³ Takový závěr odpovídá i rozhodovací praxi na úseku správního soudnictví, kde byl v souvislosti s porušením rozpočtové kázně podle zák. č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů, učiněn závěr, že v případech, kdy jde o porušení rozpočtové kázně [§ 3 písm. e) ve spojení s § 44 odst. 1 písm. b) zákona o rozpočtových

pravidlech] týkající se oddělitelné části dotace, bude odvod stanoven pouze částkou odpovídající této části dotace, a nikoli celé dotaci.²⁴

Škoda způsobená nákupem zbytečného (nepotřebného) zboží a služeb

V soudní praxi se vyskytují i případy, kdy byla škoda shledána i v nákupu zboží nebo služeb, které byly z hlediska jejich příjemce zcela neúčelné a zbytečné, přestože je škůdce opatřil za odpovídající cenu, ale nebyly prakticky využitelné. Proto byl už v dřívější obchodněprávní judikatuře učiněn závěr, že **náklady vynaložené na nehospodárnou a z hlediska účelu, pro který byla založena určitá obchodní korporace, zcela nadbytečnou majetkovou hodnotu, kterou není možné dál zpeněžit (např. zbytečně přijaté služby, užívací právo, právo nájmu atd.), anebo kterou lze zpeněžit pouze se ztrátou, je nutné považovat za škodu se všemi důsledky z toho plynoucími**.²⁵

Podobně to platí i pro účely trestní odpovědnosti, takže škoda způsobená přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku, který spáchal např. likvidátor právnické osoby, může spočívat i v tom, že vynaložil ze spravovaného likvidovaného majetku výdaje na nákup zboží nebo služeb, které byly zcela neúčelné a neměly žádný význam pro prováděnou likvidaci (např. tzv. poradenské a konzultační služby). Pro stanovení výše způsobené škody pak není rozhodné, zda byl nákup zboží nebo služeb uskutečněn za cenu, která je v době a místě činu obvyklá, či nikoli. Obecně i zde platí, že náklady vynaložené na nehospodárnou a z hlediska účelu, pro něž existuje právnická osoba, zcela nadbytečnou majetkovou hodnotu (např. zbytečně přijaté služby, nakoupené zboží atd.), kterou není možné dál zpeněžit, anebo kterou lze zpeněžit pouze se ztrátou, je nutné považovat za škodu v celé jejich výši.²⁶

Škoda při hospodaření s majetkem obce

Ohledně hospodaření s majetkem obce, nebo vůbec s veřejným majetkem, a pojetí škody ve vztahu k němu lze opětovně připomenout závěry, které jsme učinili v jednom ze svých dřívějších pojednání na toto téma nebo v další literatuře.²⁷

V tomto směru platí, že obec může disponovat se svým majetkem (prodávat ho, pronajímat apod.) z ekonomického

21 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 5 Tdo 972/2020, uveřejněné pod č. 51/2021 Sb. rozh. tr.

22 Viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. Tjpn 300/2017, uveřejněné pod č. 1/2018 Sb. rozh. tr. (v části obsahující stanoviska).

23 Zmíněný případ s uvedeným závěrem byl řešen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 5 Tdo 640/2021.

24 Viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 1 Afs 291/2017.

25 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006.

26 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 5 Tdo 652/2019, uveřejněné pod č. 29/2020 Sb. rozh. tr.

27 Viz F. Pury, M. Richter: Trestněprávní pojetí škody na veřejném majetku při jeho správě, Bulletin advokacie č. 10/2019, str. 17; M. Richter, op. cit. sub 7, str. 32; F. Pury, M. Richter: Trestní odpovědnost v územní samosprávě. Komentovaná soudní rozhodnutí, C. H. Beck, Praha 2017, zejména str. 9, 78 a 108.

hlediska i méně výhodně, než jak by to odpovídalo povinnosti sjednat cenu ve výši, která je v daném místě a čase obvyklá (§ 39 odst. 2 zák. č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů). Proto není vyloučeno, aby obec poskytla svůj majetek (např. byt) jiné osobě do **nájmu nikoli za nejvyšší dosažitelné nájemné**, je-li jeho sjednaná výše nebo bezplatnost nájmu odůvodněna **jiným důležitým zájmem obce** (§ 38 odst. 1 zákona o obcích), např. nutností plnit sociální, kulturní či obdobné funkce, jejichž prostřednictvím obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů (§ 2 odst. 2 zákona o obcích). Takovým důležitým zájmem ovšem není samotná skutečnost, že starosta nebo místostarosta obce nebo jiný její funkcionář si nájmem bytu v majetku obce zajistí bydlení v dané obci a že bude zajišťovat údržbu a hlídání tohoto bytu. Byl-li tedy např. starostovi obce za uvedených okolností poskytnut byt v majetku obce do nájmu na základě smlouvy o nájmu **bezplatně nebo za nepřiměřeně nízké nájemné**, které neodpovídá jeho výši v daném místě a čase obvyklé, lze v tomto jednání spatřovat porušení povinnosti nakládat s majetkem obce účelně a hospodárně, přičemž **škoda zde spočívá v částce ušlého nájemného**. Tím může starosta obce spáchat trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku.

Obecně tedy platí, že i při úvahách o škodě na majetku obce např. při jeho prodeji nebo jiném užití, anebo naopak při vynaložení finančních prostředků z něj na nákup zboží a služeb ve prospěch obce je východiskem cena, která je v daném místě a čase obvyklá (§ 39 odst. 2 zákona o obcích). **Za škodu na majetku obce ovšem nebude možné považovat odchylku od této ceny v neprospěch majetku obce, je-li taková odchylka odůvodněna péčí obce o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů nebo jiným důležitým zájmem obce** (§ 2 odst. 2, § 38 odst. 1 věta druhá zákona o obcích).

Škoda způsobená zkrslváním údajů o stavu hospodaření a jmění

V praxi se vyskytují případy, v nichž se dovozuje způsobení škody i trestným činem **zkrslvání údajů o stavu hospodaření a jmění** podle § 254 odst. 1 tr. zákoníku, ačkoli tento tzv. účetní trestný čin má charakter ohrožovacího deliktu a obecně neplněním povinnosti vést účetní a jiné doklady, jejich zkrslváním, zatajením nebo zničením atd. zpravidla nevzniká škoda, ale musí tím dojít k ohrožení práv jiného (např. věřitele) nebo včasného a řádného vyměření daně. K tomu je třeba zdůraznit, že i trestným činem zkrslvání údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 3 tr. zákoníku může pachatel způsobit škodu na cizím majetku ve smyslu § 254 odst. 3 nebo 4 tr. zákoníku též tehdy, **jestliže ohrozí majetková práva jiného**, např. práva věřitelů obchodní korporace, kterou zastupuje a jejíž účetnictví je povinen vést. K takové škodě ovšem nedojde jen tím, že pachatel jako statutární orgán obchodní korporace zatajil (zničil, učinil neupotřebitelným apod.) její účetnictví,

kteří po příslušné změně nepředal novému statutárnímu orgánu této korporace, ale naložil s ním blíže nezjištěným způsobem. Škoda by zde mohla být způsobena za předpokladu, kdyby bylo zmíněné nakládání s účetnictvím spojeno např. s **určitými dispozicemi s majetkem** obchodní korporace, které by znemožnily uspokojení pohledávek věřitelů, nebo s tím, že se tento majetek stal pro věřitele či jiné osoby (např. pro insolvenčního správce) nedostupným apod. Škodou tedy **není pouhý souhrn pohledávek věřitelů**, jejichž práva byla ohrožena uvedeným trestným činem.²⁸

Závěr

Škoda je sice tradičním pojmem českého práva, a to včetně práva trestního, přesto může v některých případech vyvolávat **určité pochybnosti, zda byla škoda vůbec způsobena, komu byla způsobena, v čem spočívá a jaká je její výše**. I když jsme svůj příspěvek zaměřili na problematiku aspektů zjišťování škody a její výše, ze shora uvedeného je patrné, že značnou část těchto sporných otázek vyřešila postupně se vyvíjející judikatura, na kterou jsme poukázali. Nicméně i v oboru trestního práva přináší vývoj určité interpretační a aplikační problémy, na něž bude třeba v další rozhodovací činnosti soudů reagovat, a to i ve vztahu ke škodě způsobené trestným činem a k tomu, jak stanovit její výši v některých zvláštních případech.

De lege ferenda se pak nabízí otázka, zda tam, kde je obtížné či zcela nemožné vůbec zjistit a konkretizovat škodu a její výši, **nahradiť tento zákonný znak** u určitých trestných činů (např. zkrslvání údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 tr. zákoníku, porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 tr. zákoníku) jiným kvantitativním hlediskem, např. rozsahem, nebo jinak vyjádřeným následkem (účinkem), např. újmou na právech, ztrátou příležitosti apod. ❀

Příspěvek autoři připravili pro XXIX. ročník konference Karlovarské právnícké dny, konané ve dnech 16. až 18. 6. 2022 v Karlových Varech, a následně jej upravili pro Bulletin advokacie.

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

²⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1459/2019, uveřejněné pod č. 25/2020 Sb. rozh. tr.